

بررسی مسئولیت‌های حقوقی ناشی از نقض مقررات ورزشی

هادی کاظمی^۱

چکیده

بروز حوادث و سوانح در جریان رویدادهای ورزشی امری اجتناب‌ناپذیر است. برخی از این حوادث باعث ایجاد آسیب‌دیدگی جدی ورزشکاران یا تماشاچیان و حتی در برخی موارد فوت آنان می‌شود. در بسیاری از موارد علت وقوع حادثه کوتاهی مربیان و یا مدیران ورزش در انجام وظیفه‌ای است که از نظر حقوق ورزشی می‌تواند مسئولیت زیادی برای آنها ایجاد کند. مربیان ورزش تعلیم و تمرین دادن ورزشکاران را بعهدہ دارند و به‌حسب وظیفه با گونه‌هایی از مسئولیت‌های حقوقی در حیطه ورزش روبرو هستند ولی امروزه این نظر پذیرفته نیست که هر شخص در ورزش شرکت می‌کند باید خطرات ناشی از آن را بپذیرد، البته برخی ورزش‌ها فی‌نفسه آسیب‌زا هستند. اما سوال این است که آیا ورزشکاران و تماشاچیان به ورزشگاه می‌آیند تا آسیب‌دیدگی و یا اینکه فوت کنند؟ پاسخ سوال مشخص است، در صورتی که ورزشکار در اثر قصور و کوتاهی یک فرد مسئول آسیب ببیند، مشارالیه باید پاسخگو باشد که در بسیاری از کشورها اقدام به برنامه‌ریزی و گردآوری قوانین و مقرراتی در این زمینه کرده‌اند. یافته‌های حاکی است به‌رغم اینکه بند ۳ ماده (۱۵۸) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، مسئولیت کیفری را در مورد حوادث ناشی از عملیات ورزشی منتفی دانسته است، لیکن وضعیت مسئولیت مدنی ناشی از آن چندان روشن نیست. باتوجه به نظام حقوقی و فرایند تقنین ایران که برپایه موازین و احکام فقه اسلامی است، بایسته این است که مطالعه‌ای جامع در مبنای عدم مسئولیت مدنی ورزشکاران صورت پذیرد تا بر این پایه بستر و مبنای شایسته جهت شکل‌گیری مقررات فراهم گردد.

واژگان کلیدی: نقض مقررات ورزشی، جرم، عملیات ورزشی، مسئولیت مدنی، مسئولیت کیفری

hadikazemi77@yahoo.com

^۱ دانشجوی دکتری تربیت بدنی گرایش مدیریت ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی

مقدمه

مهم‌ترین سند حقوقی کشور قانون اساسی است که از یکسو حدود آزادی‌های فرد را در برابر عملکرد قدرت و از سوی دیگر حد و مرز اعمال تشکیلات حاکم را در برخورد با حوزه حقوقی فرد رسم می‌نماید و هیچ قانون و مقررات نهادی در کشور مشروعیت نخواهد داشت مگر اینکه بطور مستقیم یا غیرمستقیم مشروعیت خود را از قانون اساسی گرفته باشد و همچنین حقوق ورزشی یکی از گرایش‌های علم حقوق است که به بررسی حقوقی حوادث در ورزش می‌پردازد. بطور کلی حقوق ورزشی مجموعه مقرراتی است که بر تمامی امور ورزش حاکم است، اعم از ورزشکار، مدیران فنی، تماشاگران، مدیریت‌های ستادی ورزش، پزشکان ورزشی، سازندگان لوازم ورزشی و فروشندگان لوازم ورزشی و کارکنان سازمان‌های ورزشی. در کل حقوق ورزشی یعنی مجموعه قواعد و قوانین حاکم بر ورزش. از مهم‌ترین اهداف مطالعه حقوق ورزشی می‌توان به افزایش آگاهی‌های حقوق جامعه ورزش، استفاده از این آگاهی‌ها در راستای جلوگیری از وقوع حوادث ورزشی، مطلع کردن جامعه ورزش از پیامدهای حقوقی تخلفات در ورزش اشاره نمود.

پس می‌توان گفت که ضرورت اجتماعی ایجاب می‌کند که ورزش در جامعه وجود داشته و توسعه یابد، پس آسیب دیدگی و نقص عضو افراد و گاهی فوت آنان در صحنه ورزش مسئله‌ای است که با آن مواجه هستیم، حال باید دید، چه باید کرد و برای کاهش آسیب‌ها و حوادث ناگوار ناشی از نقض مقررات ورزشی، چه چاره‌ای باید اندیشید. به نظر می‌رسد برای حل این مشکل بایستی نظامی تدوین شود که تخلف و تجاوز به حدود آن مسئولیت ایجاد کند. حقوق ورزشی وظیفه تعیین مسئولیت‌ها و حدود وظیفه افراد را در حیطه ورزش بعهده دارد بسیاری از سوانح و حوادث ناشی از نقض مقررات ورزشی قابل پیش‌بینی و پیشگیری هستند. یکی از مهم‌ترین دلایل ارتکاب خطای منجر به مسئولیت حقوقی در حیطه ورزش همانا عدم اطلاع کافی از حقوق ورزشی و مسئولیت‌های حقوقی و وظایف قانونی می‌باشد. هرچند مطالعات انجام گرفته در این زمینه بسیار فراوان است ولی تاکنون هیچ موضوعی در باب نقض مقررات ورزشی و رعایت مقررات توسط ورزشکاران در ایران به صورت کامل بررسی نشده است. بنابراین این پژوهش علاوه بر جدید بودن موضوع، می‌تواند تکمیل‌کننده اطلاعات قبلی نیز باشد.

۱۱۲

۱- حقوق ورزش

حقوق ورزش از دو کلمه حقوق و ورزش به دست آمده است که برای بیان این مفهوم در ابتدا می‌بایست با مفهوم و معنای تک‌تک لغات یعنی حقوق و ورزش آشنا شد.

۱-۱- حقوق

علما برای حقوق، تعاریف مختلفی ارائه نموده‌اند که به نظر می‌رسد، بهترین تعریف جامع و مانع از حقوق این است که: حقوق یک رشته مقررات و قوانین است که برای انتظام امور یک جامعه وضع شده و ضمانت اجرای کیفری داشته باشد (نیکو همت، ۱۳۲۵: ۱۲). در تعریف دیگر، حقوق مجموعه مقرراتی است که بر روابط افراد یک جامعه سیاسی حاکم است (جعفری لنگرودی، ۱۳۸۴: ۱۲). در این معنی از نظر اسلام واژه شرع و شریعت بکار می‌رود.

۱-۲- ورزش

ورزش^۱ با سرشتی بسیار پرنفوذ، تقریباً بر همه جنبه‌های زندگی روزمره ما اثر می‌گذارد؛ چه به گفته دیوید گاترسان^۲ ورزش حرفه‌ای عبارت است از: "اساس شخصیت آمریکائیان در سده بیستم، ورزش حرفه‌ای نیز مانند پول و چیزی است که به آن عشق می‌ورزیم، پیش از هرچه به سوی آن جلب می‌شویم، هیجان و عشقی دیرپای که در عین حال بخش عظیمی از اقتصاد را تشکیل می‌دهد، سرچشمه جوشان و نماد جوانی و پدیده‌ای محیطی با بالاترین سطح انتظام. ورزش می‌تواند خشکی و خشونت واقعیات را بزاید، بگونه‌ای زودگذر اندوه و دل‌تنگی را متوقف سازد، در لحظاتی کوتاه، اندیشه گریزناپذیری مرگ را از خاطر دور کند و از بعد از ظهرهای ملال‌آور لحظاتی خیال‌انگیزی بیافریند (احمدی‌پور و همکاران، ۱۳۹۲: ۴). ورزش زبانی است که با آن سخن می‌گوئیم. ورزش آئینه است. ورزش به مفهوم زندگی است و از طریق ورزش می‌توانیم خودمان را بشناسیم. عملیات ورزشی نیز به مجموعه‌ای از فعالیت‌های بدنی فردی و گروهی اطلاق می‌شود که هدف آن دستیابی به موفقیت براساس توقعات هریک از رشته‌های ورزشی است (اردبیلی، ۱۳۸۸: ۱۹۴). بنابر تعریفی دیگر، ورزش حرکتی است تابع اراده ابن سینا.

۲- جرم ورزشی

جرم^۳ در لغت به معنای گناه، جناح و عصیان آمده است و در ادبیات نیز بیشتر در معنای اول، یعنی گناه مورد توجه قرار گرفته است (نوربها، ۱۳۸۸: ۱۳۳). در اصطلاح حقوقی، جرم مخالف با اوامر و نواهی کتاب و سنت یا ارتکاب عملی که به تباهی فرد یا جامعه بینجامد است، هر جرم کیفری است که شارع بدان تصریح کرده است و یا اختیار آن را به ولی امر یا قاضی سپرده است (گرچی، ۱۳۵۵: ۱۲۶). تعریفی دیگر نیز جرم

¹ Sport

² David Guterson

³ Crime

را عملی می‌داند که جامعه مجازاتش می‌کند (کی‌نیا، ۱۳۵۷: ۶۰). جرم ورزشی فعل یا ترک فعلی است که با نقض مقررات مربوط به هر ورزش منجر به تضییع حقوق دیگران می‌شود. جرم ورزشی گاه بدون نقض مقررات مربوطه نیز جرم محسوب می‌شود و آن وقتی است که مقررات مزبور غیرشرعی باشد. در بند ث ماده (۱۵۸) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، مواردی با اجازه قانون جرم محسوب نمی‌شود از جمله عملیات ورزشی و حوادث ناشی از آن، مشروط بر اینکه سبب حوادث، نقض مقررات مربوط به آن ورزش نباشد و این مقررات هم مغایر موازین شرعی نباشد. از مفهوم مخالف ماده مزبور چنین استنباط می‌شود که حوادث ناشی از عملیات ورزشی، که سبب آن حوادث نقض مقررات مربوط به آن ورزش باشد، جرم است. حال اگر این مقررات غیرشرعی باشد، وقوع جرم ورزشی حتی بدون نقض مقررات مربوط به آن ورزش نیز به علت مخالفت با موازین شرعی، جرم محسوب می‌شود: چراکه فقها بیان می‌دارند: ورزش‌هایی مثل کشتی‌کج و بوکس که منجر به ایذا به نفس و ایذا به غیر باشد، دارای اشکال شرعی است. لیکن حقوقدانان بیان می‌کنند که این ورزش‌ها اگر با توافق طرفین صورت گرفته باشد و در نتیجه آن صدمات و جراحاتی وارد آید یا حتی منتهی به فوت یکی از طرفین مسابقه شود مسئولیت جزایی و مدنی مصداق پیدا نمی‌کند. البته به شرط آنکه رعایت مقررات ورزش خاص شود و قصد ایراد ضرب و جرح یا قتل هم وجود نداشته باشد. لذا بهتر است با پیش‌بینی قوانین مناسب در این خصوص، از ایجاد مسئولیت برای ورزشکاران در ورزش‌هایی که با مجوز قانون انجام می‌شود، جلوگیری به عمل آید.

۱۱۴

اصل قانونی بودن جرائم و مجازات‌ها بیانگر این است که هیچ امری را نمی‌توان جرم دانست مگر آنکه به موجب قانون برای آن مجازات یا اقدامات تأمینی و تربیتی تعیین شده باشد. این اصل در قانون اساسی (اصل سی و ششم) و ماده (۲) قانون مجازات اسلامی مورد پذیرش واقع شده است. لیکن قانونگذار درباره ورزش شرایط خاصی مقرر کرده است. ایشان با علم به اینکه ورزش با حادثه همراه است و حتی با وجود رعایت همه موازین و مقررات، باز ممکن است صدمه‌ای محقق شود، حساب ورزش را از همه امور جدا کرده است. فلذا تا زمانی که مقررات ورزشی نقض نشده است، هر آسیب و صدمه‌ای که به ورزشکار وارد شود، جرم محسوب نمی‌شود، زیرا رضایت ورزشکار به مشارکت در فعالیت ورزش به معنای قبول خطرات و نتایج زیان‌بار متعارف در ورزش است. و بنابر قاعده فقهی اقدام، هرکس با قصد و رضا ضرر یا زیانی را بپذیرد، هیچکس ضامن وی نخواهد بود. قانونگذار تصریح کرده است که حوادث ناشی از عملیات ورزشی به هر گونه‌ای که باشد جرم محسوب نمی‌شود: این بدین معناست که ورزش از علل موجهه جرم محسوب می‌شود و مرتکب هیچ‌گونه مسئولیتی اعم از کیفری یا مدنی ندارد. لیکن هرگاه عملیات ورزشی برخلاف قوانین و مقررات آن رشته ورزشی باشد و منجر به حادثه شود، ورزشکار متخلف همانند حوادث خارج از زمین ورزش مجازات خواهد شد. مقصود از مقررات، مجموعه مواردی است که فدراسیون‌ها، هیأت‌ها و انجمن‌ها به صورت

مدون در رابطه با عملیات ورزشی، تنظیم کرده‌اند. در رشته‌های ورزشی که خطا پیش‌بینی نشده است، عرف و عادت، وضعیت را مشخص می‌کند. اقدامات غیرورزشی که حین فعالیت ورزشی انجام می‌شود مانند اهانت و کتک‌کاری، جرم عادی بوده و از موارد مصونیت محسوب نمی‌شود. چنانچه ورزشکار، ضرری به دیگری وارد آورد، به لحاظ مدنی نیز مسئول خواهد بود. بدین معنا که باید خسارت ناشی از عمل خویش را جبران کند. مشروط بر اینکه ضرر ناشی از فعل یا ترک فعل وی باشد و عمل مذکور، خلاف قانون باشد. فعل عبارت است از انجام عملی که قابل حس است مثل تکل از پشت و ترک فعل عبارت است از خودداری از انجام کاری که ورزشکار قانوناً موظف به انجام آن بوده است. مانند کوتاهی غریق نجات در نجات دادن شناگری که در حال غرق شدن است (اسعدی‌نژاد، ۱۳۹۱: ۱۲). بعلاوه نظر غالب حقوقدانان بر این است که وجود یک فعل یا ترک فعلی که قانون آن را جرم شناخته است، برای احراز مجرمیت بزهکار کافی نبوده بلکه او باید قصد ارتکاب جرم نیز داشته باشد. گسترش روزافزون مسابقات ورزشی و به تبع آن حوادث ورزشی، ضرورت تشکیل دادگاه‌های ویژه جرائم خاص ورزشی را می‌رساند. تشکیل دادگاه و دادرسی ویژه جرائم ورزشی می‌تواند راه را برای کم کردن حاشیه‌ها و سرعت عمل در رسیدگی به پرونده‌های ورزشی باز کند.

۳- خطای ورزشی

۳-۱- تعریف خطای ورزشی

ضرورت پرداختن به تربیت بدنی و فعالیت‌های ورزشی و مورد تأکید قانون اساسی، به منظور نیل به اهداف فردی و اجتماعی این امر مفید اجتماعی و سرمایه‌گذاری دولت‌ها و تأکید قریب به اتفاق نظام‌های سیاسی بر تقویت و تعمیم این قبیل فعالیت‌های غالباً مردمی، ناپستی موجب نادیده گرفتن مخاطرات این قبیل فعالیت‌ها و عملیات ورزشی گردیده و از تدارک یک نظام حقوقی منسجم به منظور شناسایی انواع خطاهای ورزشی و تعیین ضمانت‌های اجرایی مطمئن برای آنها غفلت کرد. اگرچه به رسمیت نشناختن حقوق ورزشی در کشور ما، بعنوان یک رشته خاص از حقوق موجب پراکندگی قوانین و مقررات ورزشی و گاه سردرگمی مراجع رسمی برای اعمال این قوانین و ضمانت‌های اجرایی آنها شده است، اما این پراکندگی و عدم انسجام به معنای فقدان قوانین و مقررات فنی موردنیاز جامعه ورزش و ضمانت‌های اجرایی آنها نیست و در حال حاضر، اختلافات و منازعات ناشی از حوادث و عملیات ورزشی با استناد به قوانین و مقررات مصوب فدراسیون‌های ورزشی کشور، آئین‌نامه‌ها و بخشنامه‌های صادره از سوی وزارت ورزش و جوانان

جمهوری اسلامی ایران و قواعد عمومی مسئولیت حل و فصل می‌گردد، اگرچه تعارض و تشتت آراء صادره از سوی مراجع صالح که ناشی از همین پراکندگی قوانین است را هم نمی‌توان نادیده گرفت.

برخی از حقوقدانان معاصر در معرفی این قوانین و مقررات که اکثراً ضمانت اجرای نقض آنان نیز در خودشان پیش‌بینی شده است معتقدند که: این مقررات مجموعه شرایطی است که توسط فدراسیون‌ها، هیأت‌ها، انجمن‌ها و امثال آنها به صورت مدون در رابطه با عملیات ورزشی تنظیم گردیده و یا مقرراتی است غیرمدون که حاکم بر ورزش‌های بومی است بدون اینکه مورد تایید سازمان‌های دولتی قرار گرفته باشد ولی عرفاً مورد قبول مردم باشد. علیرغم بی‌رغبتی حقوقدانان معاصر در ورود به بحث‌های مربوط به حقوق ورزشی، برخی از حقوقدانان (کاتوزیان، ۱۳۸۲: ۳۶). در خلال بحث‌های کلی مسئولیت مدنی، اگرچه به اجمال اما به خوبی، کلیاتی را در خصوص قوانین کلی حاکم بر عملیات ورزشی مطرح کرده‌اند که می‌تواند مبنای شناسایی و احصاء خطاهای ورزشی باشد.

۲-۳- مقررات و قوانین ورزشی

هر ورزشی دارای قواعد و مقررات مدون ویژه خویش است، معمولاً فدراسیون‌های بین‌المللی مقررات و ضوابط تدوین شده خود را در مورد ورزشکاران، داوران و مربیان اعمال و اجرا می‌کنند در مواردی که قوانین مدونی وجود ندارد قاضی با مراجعه به عرف و عادات مسلم جامعه و استعلام از کارشناسان ذیصلاح آن ورزش و کشف این مطلب که حادثه در نتیجه نقض مقررات ورزشی بوده یا خیر حکم شایسته قضایی صادر خواهد کرد (فراهانی و همکاران، ۱۳۹۱: ۵۹).

۳-۳- مبانی تحقیق

۱) قانون اساسی

قانون اساسی مهم‌ترین سند حقوقی یک کشور است اصولاً قانون اساسی همانطور که از نام‌اش پیداست به اساسی‌ترین امور کشور مانند حکومت، زبان، دین رسمی، حقوق ملت و رهبری می‌پردازد و بحث در مورد امور کم‌اهمیت‌تر را به قوانین عادی واگذار می‌نماید. در اصل سوم قانون اساسی مقرر گردیده: دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم همه امکانات خود را برای امور ذیل بکار برد:

۱) ایجاد محیط مساعد برای رشد فضایل اخلاقی براساس ایمان و تقوی و مبارزه با کلیه مظاهر فساد و تباهی.

۲) بالا بردن سطح آگاهی‌های عمومی در همه زمینه‌ها با استفاده صحیح از مطبوعات و رسانه‌های گروهی و وسایل دیگر.

۳) آموزش و پرورش و تربیت بدنی رایگان برای همه در تمام سطوح و تسهیل و تعمیم آموزش عالی و همچنین در اصل سی‌ام قانون اساسی مقرر گردیده:

دولت موظف است وسایل آموزش و پرورش رایگان را برای همه ملت تا پایان دوره متوسطه فراهم سازد و وسایل تحصیلات عالی را تا سرحد خودکفایی کشور بطور رایگان گسترش دهد. درست است که در این اصل اشاره‌ای به تربیت بدنی نشده است اما تأکید بر بند سوم اصل دوم می‌باشد و می‌توان از مطالب فوق اینگونه استخراج نمود که ورزش دارای آنچنان اهمیتی است که در قانون اساسی که مهمترین سند حقوقی یک ملت است جایگاه خاصی دارد و در کنار مهم‌ترین نهادهای اساسی کشور قرار گرفته است. همچنین قرار دادن ورزش در ردیف آموزش و پرورش و آموزش عالی نشان از اهمیت تربیت بدنی بعنوان یک نهاد فرهنگی می‌باشد و رایگان بودن تربیت بدنی اشاره به کاربردی بودن آن و فراهم نمودن زمینه‌ای برای استفاده عموم جامعه می‌باشد.

۲) قانون مجازات اسلامی

بعد از آنکه ورزش بعنوان یک موضوع خاص بطور وسیع و گسترده مورد نظر قرار گرفت و مراجعات مصدومین ورزش به دادگاه‌ها کاملاً ایجاب می‌نمود که بین حوادث ورزشی و سایر حوادث بایستی تفاوت قائل شد^{۱۱۷} بالاخره قانونگذار در سال ۱۳۵۲ با تصویب ماده ۴۲ مجازات عمومی به اختلاف نظرها پایان داد، تا اینکه در آخرین تغییرات قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ این ماده با کمی تغییر به بند ۳ ماده (۱۵۸) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ تبدیل شد.

براساس بند ۳ ماده (۱۵۸) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، اعمال زیر جرم محسوب نمی‌شود:

۱) در صورتی که ارتکاب رفتار به حکم یا اجازه قانون باشد.

۲) در صورتی که ارتکاب رفتار برای اجرای قانون اهم لازم باشد.

۳) حوادث ناشی از عملیات ورزشی مشروط بر اینکه مسبب آن حوادث نقض مقررات مربوط به آن ورزش نباشد و این مقررات هم با موازین شرعی مخالفت نداشته باشد و

۳) مبنای قانونی حوادث ناشی از نقض مقررات ورزشی منجر به وقوع جرم

عملیات ورزشی توسط ورزشکاران در مکان و زمان، از چند جنبه به شرح زیر مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد:

ورزشی بودن عمل: آنچه در بررسی برخورد با حدوث صدمات ناشی از ورزش برای مسئولان و کارشناسان و حتی محاکم و دادگاه اهمیت دارد، ورزشی بودن عمل است با رعایت مقررات ویژه آن ورزش، یعنی بایستی عمل ورزش توسط ورزشکاران انجام گرفته باشد، برای مثال پرتاب، لگد و زدن بوکس به صورت حریف که در منازعات محلی و خیابان رخ می‌دهد عملی غیرورزشی است و توسط افراد غیرورزشکار و احتمالاً شرور و ماجراجو به وجود می‌آید که چنین اعمالی مسلماً در شمول بند ث و ماده (۱۵۸) قانون مجازات نیست زیرا توسط ورزشکاران انجام نگردیده و جنبه ورزشی هم نداشته است و خارج از محل و مکان ورزشی نیز روی داده است (فراهانی و همکاران، ۱۳۹۱: ۵۷).

مکان در حوادث ورزشی: اعمال ورزشی اگر توسط ورزشکاران هم انجام گرفته باشد، بایستی در مکان خاص خود باشد و در اماکنی که برای آن ورزش بخصوص تدارک و تهیه شده در نظر گرفته‌اند همان‌طور که می‌دانید ورزش فوتبال در زمین فوتبال و ورزش کشتی در سالن کشتی و بر روی تشک کشتی انجام می‌گیرد و استفاده از تشک فعالیت‌های ورزشکاران را آسان و ساده و خطرات را به حداقل ممکن تقلیل می‌دهد و در غیر اینصورت اجرای فنون سالتو یا فن کمر و کول‌انداز بر روی غیرتشک و داخل کوچه و خیابان و غیرمکان ورزشی از ماده قانون مربوط به حوادث و نقض مقررات ورزشی استفاده کرده و در شمار آن حوادث قرار داده شود و قانون این حرکت را در خیابان بعنوان یک عمل ورزشی و در مکان ورزشی نمی‌شناسد (همان، ۵۸).

۱۱۸

زمان در حوادث ورزشی: زمان در ورزش برای ورزش‌های خاص از جهاتی به دو دسته تقسیم می‌شود: دسته اول: ورزش‌های که دارای زمان مشخص هستند و بایستی در همان زمان مشخص که مقررات معین کرده انجام گیرد و این ورزش‌ها در ساعت معین شروع شده و در زمانی تعیین شده برابر مقررات و موازین خود پایان می‌یابد، مانند فوتبال که در دو وقت ۴۵ دقیقه‌ای و یا کشتی که در زمان معین شده از پیش، با سوت داور شروع و با سوت و اعلام داور در پایان وقت قانونی و مقرراتی خود خاتمه می‌یابد. در اینگونه ورزش‌ها، عملیات ورزش منجر به صدمه در همان زمان معین و مقرر البته با رعایت تمام شرایط و ضوابط جرم محسوب نمی‌شود. ولی اگر حادثه در روی تشک اما قبل از شروع مسابقه یا پس از خاتمه مسابقه حتی اجرای یک فن صحیح منجر به صدمه گردد نقض مقررات ورزشی بوده، و عمل جرم محسوب و از حدود قانونی حوادث ورزشی خارج می‌گردد. مثال دیگر اینکه کشتی‌گیر در اجرای فن است ولی به علت پایان وقت قانونی سوت داور به منظور اعلام و پایان مسابقه به صدا درآمده و لیکن کشتی‌گیر حریف بدون توجه به سوت داور و اعلام پایان مسابقه حریف را سالتو و یا عملی دیگر هرچند صحیح مصدوم کرده باشد این ورزشکار از دیدگاه قانون به علت نقض مقررات ورزشی مسئول بوده و بایستی مسئولیت اعمال خود را به‌عهده بگیرد و در زمان‌های مختلف توسط داور متوقف می‌باشد هرگونه عمل ورزشی اگر خطا هم نباشد

چنانچه منجر به حادثه و ایراد صدمه گردد، جرم محسوب شده و قابل مجازات است. دسته دوم: از لحاظ زمان ورزش‌های هستند که محدودیت زمانی ندارند مانند تنیس که با شروع بازی یا مسابقه شروع و با پایان بازی یا مسابقه خاتمه می‌یابد در اینگونه ورزش‌ها زمان قانونی از شروع اولیه حرکت با سرویس و خاتمه آن اعلام نتیجه برد یا باخت توسط داوران است. در زمان قانونی فوق اگر حادثه‌ای رخ دهد مانند حوادث در زمان ورزش بوده و همانند دسته اول چنانچه صدمه‌ای پیش آید که در زمان بازی بوده مانند مورد اول خواهد بود (همان، ۵۹).

مبنای فقهی: توجه به امر ورزش و تربیت بدنی هم در میان علمای متقدم و هم علمای متأخر وجود داشته، ابن سینا تربیت بدنی را بعنوان یک عنصر اصلی در سلامت فکری و جسمی معرفی نموده و به بحث پیرامون آن پرداخته است. آنچه که امروز در دنیای غرب تحت عنوان تربیت بدنی ورزش و اثرات مفید آن بر روی بدن مورد توجه است شالوده‌اش از اوست، او در کتاب گرانبهایش «قانون در طب» فصلی را به پرورش بدن و ورزش و اثرات آن اختصاص داده است و نظراتی را ارائه نموده که قسمت اعظم آن در باب تربیت بدنی و ورزش امروز مورد قبول می‌باشد (قنبری نیایی، ۱۳۶۷: ۵۳).

رهبر انقلاب در یکی از بیانات خود چنین می‌فرمایند: «من متأسفم از اینکه ورزشکار نیستم، ولی یک ورزش دوست هستم»، که نشان از اهمیت ورزش و پرداختن جوانان به آن دارد. یا در جای دیگر می‌فرمایند: «امر

به ورزش، امر به معروف است». یعنی ورزش را معادل معروف قرار داده است و در توصیه به دانشجویان در ۱۱۹ کنار تحصیل علم، پرداختن به ورزش را ضروری دانسته است. همچنین امام خمینی بعنوان یک عالم محقق با بیان جمله «من ورزشکار نیستم، ولی ورزشکاران را دوست دارم»، حمایت خود را از ورزش اعلام فرمودند، ایشان همچنین با اینکه افراد فقط به ورزش جسمانی بپردازند و به یک بعد جسمی بپردازند موافق نیست بلکه مخالف است ایشان می‌فرمایند: "آنهايي که اهل خدا هستند توجه به خدا دارند ورزش جسمی می‌کنند و ورزش روحی". آنها در تمام مدت اشخاصی هستند که پزردگی در آنها نیست، افسردگی در آنها نیست و این یک نعمتی است که خدای تبارک و تعالی نصیب همه کند انشاله (خمینی، ۱۳۵۹: ۷۴). اسلام در مورد صیانت از سلامت جسم، راهنمایی‌هایی دارد که نتایج ارزنده‌ای به همراه دارد از جمله به آموزه‌های اخلاقی و نقش آن در سلامت بدن توجه می‌کند، برای نمونه در روایتی این تأثیر اینگونه بیان شده است: غفلت حاسدان از سلامت جسم مایه شگفتی است (بهشتی، ۱۳۶۲: ۶۵).

۴- مصادیق نقض مقررات ورزشی

در بررسی مصادیق نقض مقررات ورزشی توجه به آنچه که در مورد خطای ورزشی گفته شد و همچنین دقت نظر در تقسیم‌بندی قوانین حاکم بر عملیات ورزشی به شرح مذکور در فصل دوم، لازم و ضروری به نظر می‌رسد اما از میان قوانین موجود، قانونگذار در بحث مسئولیت براساس بند ث ماده (۱۵۸) قانون مجازات اسلامی مصوب سال (۱۳۹۲) عملیات ورزشی و حوادث ناشی از آن مشروط بر اینکه سبب حوادث نقض مقررات به آن ورزش نباشد و این مقررات هم مغایر موازین شرعی نباشد از عوامل موجهه و رافع مسئولیت کیفری به شمار آورده است. بنابراین به منظور افزایش درک این موضوع تحلیل حقوقی و فقهی بند ث ماده (۱۵۸) قانون مجازات اسلامی ضرورت می‌یابد.

۴-۱- تحلیل حقوقی و فقهی بند ث ماده (۱۵۸) قانون مجازات اسلامی

برای تحلیل حقوقی ماده (۱۵۸) قانون مجازات اسلامی باید کمی به عقب برگشت تا بتوان این ماده را به درستی تحلیل نمود. تا قبل از تصویب قانون مجازات عمومی مصوب ۱۳۵۲ نه در قانون اساسی و نه در قوانین عادی ایران راجع به مسئولیت کیفری ناشی از ورزش متنی وجود نداشت و رأی قابل استنادی نیز در این مورد همانند بسیاری از موضوع‌های دیگر به دست نیامد. حقوقدانان در توجیه صدمات ناشی از عملیات ورزشی نظرات متفاوتی ابراز داشته‌اند. بعضی معتقدند ارجح آن است که آن را بر سنت و عادت اغماض که همیشه در امور ورزشی مورد قبول است مبتنی نمایند (علی‌آبادی، ۱۳۶۹: ۲۴۹). چنین ابتدائی اولاً مستدل و مستند نیست و ثانیاً سنت و عادت در حقوق جزا نمی‌تواند موجهی برای جرم بودن یا نبودن عملی به حساب آید. عقیده دیگر مبتنی بر رضایت طرفین است. براساس این نظر در ورزش‌های مختلفی که میان مردم رایج است و احتمال خطر جانی دارد (مثل بوکس، راگبی، کشتی کج و غیره) اگر با توافق طرفین صورت گرفته باشد و در نتیجه آن صدمات و جراحاتی وارد آید و یا حتی منتهی به فوت یکی از طرفین مسابقه شود مسئولیت جزایی مصداق پیدا نمی‌کند. البته به شرط آن که رعایت مقررات ورزش خاص شود و قصد ایراد ضرب و جرح یا قتل هم مفقود باشد. در این ورزش‌ها، آداب و رسوم اجتماعی به ضمیمه اجازه قانون عامل موجهه را تشکیل می‌دهد (صانعی، ۱۳۷۱: ۲۵). این دیدگاه هرچند تا قبل از تصویب قانون خاص، جامع‌ترین نظریات بوده است لیکن پرسش‌های چندی را مطرح می‌کند.

- ملاک و مستند تفکیک ورزش‌ها به آنهایی که خطر جانی دارد و ندارد چیست؟

- تکلیف حقوقی دسته دوم که از شمول این نظریه خارج است چه بوده است؟

- در صورت رعایت مقررات، ضرورت فقدان قصد مجرمانه مبتنی بر چه دلایلی است؟

- آیا اجازه قانون به انجام عملی بدون تصریح به مسئولیت‌های قانونی ناشی از آن وافی به مقصود است؟

ولی باتوجه به تصویب ماده (۴۲) قانون مجازات عمومی در سال ۱۳۵۲ نظریه قبلی به شرح ذیل تعدیل شده است.

«در ورزش‌های مختلف مانند بوکس، کشتی، کاراته، شمشیربازی و غیر آنها، احتمال خطر جانی و یا نقص عضو وجود دارد، ولی چون اجتماع این ورزش‌ها را به رسمیت شناخته است، در صورتی که با رضایت طرفین انجام گیرد و در اثنای آن صدمات و جراحاتی به طرفین وارد آید و یا حتی منجر به فوت یکی از مسابقه دهندگان شود، طرف دیگر فاقد مسئولیت جزائی خواهد بود. و این امر مشروط به آن است که قصد ایراد ضرب و جرح و یا قتل وجود نداشته باشد. به علاوه رعایت کلیه مقررات مربوط به ورزش خاص شده باشد. پس اگر شخص پاره آهنی در دستکش بکس خود پنهان کند و با ضربه‌هایی که به سر حریف خود فرود می‌آورد موجب مرگ او گردد مسئولیت خواهد داشت.

با اینحال، همچنان بعضی از پرسش‌های قبلی مانند اجازه اجتماع و فقدان قصد ضرب و جرح به قوت خود باقی است. فقدان لحن صریح قانون در خصوص مورد از یکسو و منطقی نبودن مجازات ورزشکارانی که به‌رغم رعایت مقررات سبب حادثه‌ای می‌شوند قضات و حقوقدانان را ناچار به توسل به عمومات و مکانیزم‌های حقوقی می‌کرد که بسیاری از آنها با پرسش‌های بدون پاسخی مواجه می‌گردید ولی به هر حال مصلحت اجتماعی غلبه داده می‌شد. تفاوت دیدگاه‌ها در مورد حوادث ورزشی منجر به صدور آرای متضاد و نهایتاً تضییع حقوق طرفین حادثه می‌گردید و لذا در سال ۱۳۵۲ هم‌زمان با تغییرات اساسی در قانون مجازات عمومی ۱۳۰۴ وقایع ورزشی نیز مشمول حکم قرار گرفت.

۱۲۱

به موجب ماده (۴۲) قانون مجازات عمومی "اعمال زیر جرم محسوب نمی‌شود ...

- حوادث ناشی از عملیات ورزشی مشروط بر اینکه سبب آن حوادث نقض مقررات مربوط به آن ورزش نباشد".

دامنه شمول این بند هرچند محدود به عملیات ورزشی بود اما به همه ابهامات در خصوص مورد خاتمه داد. پس از انقلاب در سال ۱۳۶۱ با تصویب قانون راجع به مجازات اسلامی ماده مرقوم عیناً بازنویسی و جمله (و این مقررات هم با موازین شرعی مخالفت نداشته باشد) به آن اضافه و با شماره ۳۲ به مورد اجرا گذاشته شد. در سال ۱۳۷۰ نیز مقنن فقط با تغییر شماره ماده از (۳۲) به (۵۹) همان متن را اعتباری دوباره بخشید.

براساس ماده (۵۹):

اعمال زیر جرم محسوب نمی‌شود ...

- حوادث ناشی از عملیات ورزشی مشروط بر اینکه سبب آن حوادث نقض مقررات مربوط به آن ورزش نباشد و این مقررات هم با موازین شرعی مخالفت نداشته باشد.

ماده (۵۹) قانون مجازات اسلامی در صدر مقرر می‌دارد که «اعمال زیر جرم محسوب نمی‌شود» و در ذیل آن به احصاء مصادیق (اقدامات والدین ... عملیات طبی و جراحی و حوادث ناشی از عملیات ورزشی) می‌پردازد.

بالاخره در سال ۱۳۹۲ نیز مقنن فقط با تغییر شماره ماده از (۵۹) به (۱۵۸) همان متن را دوباره بازنویسی نمود و تنها وجه تمایز و مثبت آن باتوجه به اضافه شدن کلمه رفتار در ماده (۲) قانون مجازات ۱۳۹۲، جرم ورزشی مشمول رفتار فعل یا ترک فعل است که با نقض مقررات ورزش منجر به تضییع حقوق دیگران می‌شود ولی باید اشاره نمود که ماده (۱۵۸) تاکنون همچنان معتبر و مورد اجرا است.

به موجب ماده (۱۵۸) اعمال زیر جرم محسوب نمی‌شود، حوادث ناشی از عملیات ورزشی مشروط بر اینکه سبب آن حوادث نقض مقررات به آن ورزش و مغایرت با موازین شرعی نداشته باشد. در توضیح شروط این ماده، به رعایت مقررات مربوط به آن ورزش بعنوان اساسی‌ترین شرط تصریح دارد. آنچه در این خصوص و در صدر مطلب قابل ذکر است توجه به دامنه شمول این مقررات است. ماده مرقوم صرفاً ناظر به فعالیت‌های ورزشی و به عبارت دیگر ناظر بر ورزشکار و حوادث ناشی از عمل اوست و لاغیر. در عین حال مقررات مربوط به آن ورزش صرفاً شامل مقررات ناظر به نفس عملیات ورزشی نیست، هرچند در صدر ماده به فعالیت‌های ورزشی تصریح شده است. لازمه انجام فعالیت‌های ورزشی امور متعددی است که شامل وسایل شخصی ورزشکار از قبیل کلاه ایمنی، دستکش، کفش، راکت و امثال آنهاست که هر یک دارای مقررات دقیقی است. بطور مثال کفش فوتبال باید دارای استوک‌های متعدد بوده و جنس، ارتفاع و قطر آنها برابر مقررات مربوط باشد و لذا اگر بازیکنی از کفش با استوک‌های فلزی با ارتفاع و قطر غیراستاندارد استفاده کند و در نتیجه اصابت آن به بازیکن دیگر صدمه‌ای حاصل شود مسئول است، هرچند بر حرکت انجام شده به خودی خود ایرادی وارد نیست.

بر زمان بازی‌ها نیز مقررات خاص حاکم است. اگر در خارج از آن زمان عملیات ورزشی انجام گیرد هرچند از نظر فنی خطا نباشد ولی منجر به صدمه شود جرم محقق شده و قابل مجازات است. فرض کنید در ورزش واترپلو خطایی صورت گرفته و داور خطای پنالتی اعلام کرده است. زدن ضربه باید با اجازه داور باشد و لذا اگر زنده پنالتی بدون اجازه داور به شروع بازی اقدام کند و دروازه‌بان بر اثر اصابت توپ فوت کند بدون تردید مرتکب مقصر است هرچند که پرتاب توپ در این ورزش لازمه انجام آن است.

گاهی "مقررات" ناظر به تجهیزات و وسایل ورزشی است که در هر ورزش متفاوت می‌باشد. ورزش کشتی که در آن افت و خیز فراوان است الزاماً باید روی تشک با شرایط خاص انجام شود تا موجب صدمه کشتی-

گیران نشود. لذا اگر کشتی روی آسفالت انجام شود و در اثر اجرای فن لنگ بطور صحیح حریف به زمین پرتاب گردد و مصدوم شود اجرا کننده فن ضامن است و رضایت مصدوم به انجام کشتی رافع مسئولیت او نخواهد بود. در پایان باید افزود علیرغم تحلیل‌های فقهی، حقوقی و قضایی از ماده (۱۵۸) قانون مجازات اسلامی، برای درک بهتر این ماده روشن ساختن مفهوم عناوین زیر نیز ضروری به نظر می‌رسد: شخصیت مرتکب، عمل مرتکب، نتیجه حاصله، رعایت مقررات.

شخصیت مرتکب: در بند ث ماده (۱۵۸) قانون مجازات اسلامی اشاره صریحی به مرتکب و به عبارت دیگر به کسی که حادثه را ایجاد کرده نیست و فقط با ذکر عملیات ورزشی بطور ضمنی نظر خود را رسانده است. بی‌گمان مرتکب این حادثه کسی جز ورزشکار نیست و در واقع، فاعل عملیات ورزشی همان کسی است که اصطلاحاً ورزشکار گفته می‌شود. ورزشکار در مفهوم خاص کسی است که دارای توانایی‌های بدنی یا مهارت‌های ورزشی در سطح بالایی است، ولی به نظر می‌رسد مقنن مفهوم خاص ورزشکار به شرح فوق نباشد و به همین دلیل هم از بکاربردن واژه ورزشکار خودداری کرده است بلکه نظر بر مفهوم عام ورزشکار داشته است و لذا هرکس که به انجام فعالیت‌های ورزشی بپردازد با رعایت سایر شرایط می‌تواند از اعتبار این ماده قانونی استفاده کند بنابراین از نظر قانون سن، قد، میزان مهارت و هیچ شرط دیگری جز انجام فعالیت‌های ورزشی مؤثر در شمول ماده (۱۵۸) نخواهد بود.

عمل مرتکب: منظور از عملیات ورزشی آن گروه از اقداماتی است که در چهارچوب یک ورزش انجام می‌گیرد. ۱۲۳ ورزش در این ماده در مفهوم عام عملیات ورزشی موردنظر است به عبارت دیگر نه فقط مجموعه حرکتی که به موجب مقررات مدون بین‌المللی یا داخلی، ورزش به حساب می‌آید مشمول ماده خواهد بود بلکه آن دسته از فعالیت‌های بدنی که به موجب عرف در گوشه و کنار کشور ورزش تلقی شوند، ورزش در مفهوم موردنظر مقنن است. بنابراین فوتبال، کشتی، هندبال، جودو، کاراته، از یکسو کشتی گیله مرد، کشتی با جوخه، چوگان در عشایر، کشتی با شال، چوب بازی و امثال آنها که فاقد تشکیلات اجرایی و مقررات مدون است ورزش موردنظر ماده (۱۵۸) محسوب می‌شوند. بنابراین چنانچه حادثه ناشی از هریک از فعالیت‌های ورزشی باشد، مرتکب از امتیاز علت موجه ماده مذکور استفاده خواهد کرد از نظر قانونی تفاوتی میان تمرین و مسابقه وجود ندارد و حتی فعالیت‌های ورزشی در زمان گرم کردن می‌تواند عملیات ورزشی مشمول ماده مذکور باشد.

نتیجه حاصله: مقنن با استفاده از واژه حوادث، کلیه نتایج مجرمانه ناشی از نقض مقررات ورزشی که بطور معمول جرم به حساب می‌آید را در شمول ماده (۱۵۸) قرار داده است. حادثه می‌تواند از ضرب و جرح ساده شروع و به شکستگی، نقص عضو، زوال منافع، مرض دائم فقدان یا نقص یکی از حواس یا زوال عقل و

بالاخره به مرگ منتهی شود. بنابراین این شدت ضعف و نتیجه حاصله از عملیات ورزشی علی‌الاصول تأثیری بر جرم بودن یا نبودن آن ندارد. استفاده از واژه (حوادث) و خودداری از ذکر مصادیق به نوعی نمایانگر نظر مقنن بر حمایت از ورزشکار در صورت وقوع حادثه است و به هر حال بار دیگر دیدگاه مقنن را از درجه اهمیتی که برای ورزش و نقش حیاتی و اساسی آن در تعالی جامعه قائل است نشان می‌دهد.

رعایت مقررات بعنوان شرط اصلی: اولین و مهم‌ترین شرطی را که مقنن برای موجه جلوه دادن حوادث ورزشی مقرر می‌دارد، رعایت مقررات است و لذا تصریح می‌کند که حادثه نباید ناشی از نقض مقررات باشد و به دیگر سخن اگر عملیات ورزشی برخلاف مقررات انجام و منجر به حادثه شود مرتکب همانند حوادث خارج از زمین ورزشی تحت تعقیب خواهد گرفت. ممکن است این پرسش مطرح شود که آیا صدور چنین مجوزی موجب نخواهد شد که بعضی از ورزشکاران با سوء استفاده از مقررات، ورزش را وسیله‌ای برای اجرای اغراض سوء و ضد ورزش قرار دهند. بطور کلی می‌توان گفت که مقررات اصولاً بنحوی تنظیم شده‌اند که رعایت آنها مانع از بروز حادثه شود و در عین حال نمی‌توان ادعا کرد که زمینه سوء استفاده‌هایی کاملاً منتفی است ولی با توجه به غیرقابل احتراز بودن حوادث ورزشی حتی در صورت رعایت کامل مقررات و از آنجا که عرصه ورزش، مکانی برای پرورش انسان‌هایی شجاع و توانمند است نمی‌توان اهداف و منافع اساسی را به پای موارد استثنایی قربانی کرد. مقنن به خوبی می‌دانسته است که قرار نیست در ورزش کسی، مصدوم مجروح یا کشته نشود و در عین حال آگاهی ورزشکاران به قابل پیش‌بینی بودن حوادث و شرکت داوطلبانه در آن نیز تأییدی بر موجه قلمداد کردن حوادث ناشی از عملیات ورزشی در صورت رعایت مقررات از سوی ورزشکار بوده است.

رعایت مقررات ورزشی در حوادث و صدمات بدنی: مهم‌ترین شرطی که در بند ۱۵۸) قانون مجازات اسلامی آمده و عملیات ورزشی را در صورت رعایت آن شروط جرم محسوب نمی‌کند رعایت مقررات و موازین به آن ورزش می‌باشد که در قانون تصریح شده که آن مقررات هم با موازین شرعی مخالفت نداشته باشد. بر این پایه اصل آن است که حوادث ورزشی از صدمات ناشی از آن در صورتی که رعایت مقررات و ضوابط آن ورزش خاص در آنها رعایت شده باشد جرم نبوده و برعکس چنانچه در اثر نقض مقررات در ورزش حادث گردد جرم می‌باشد و ورزشکار متخلف برحسب (شدت و ضعف) مجازات خواهد شد. حال برای آنکه مسئولیت جزایی عاملین و ورزشکاران در حوادث ورزشی و میزان چگونگی این مسئولیت پی ببریم بایستی به تحلیل حقوقی این ماده پرداخت:

- اصل قانونی بودن جرم و مجازات‌ها بیان می‌دارد که هیچ امری را نمی‌توان جرم دانست مگر آنکه به موجب قانون برای آن مجازات یا اقدامات تأمینی و تربیتی تعیین شده باشد، باید گفت اصل بر جرم نبودن

اعمال است مگر آنکه به موجب قانون آن عمل جرم شناخته شده باشد اما در این ماده صراحتاً بیان شده است که حوادث ناشی از ورزش با رعایت شرایط و ضوابطی خاص جرم محسوب نمی‌شود.

- در ماده صراحتاً بیان نشده است که شخص مرتکب ورزشکار باشد ولی باتوجه به ماده که بیان داشته حوادث ناشی از عملیات ورزشی، به این نتیجه می‌رسیم که طرفین عملیات ورزشی کسانی جز ورزشکاران نیستند.

- منظور از ورزش، ورزش در معنای عرف است.

- منظور از عملیات ورزشی، اقداماتی است که در چهارچوب یک ورزش انجام می‌گیرد پس برای مثال فحاشی یا کتک کاری ورزشکاران مشمول این ماده نمی‌شود.

- فرقی نمی‌کند که حادثه در حین تمرین باشد و یا در حین مسابقه .

- شدت و ضعف حادثه در عملیات ورزشی تأثیری در جرم بودن و یا نبودن آن ندارد زیرا که پس هم می‌تواند یک شکستگی کوچک باشد و هم «حوادث ناشی از عملیات ورزشی» مقنن بیان داشته می‌تواند منتهی به مرگ باشد.

- نه ورزش و نه اماکن ورزشی اصولاً وسیله‌ای برای مصونیت^۱ ورزشکار متخلف نیست.

- مهم‌ترین شرط در ماده رعایت مقررات ورزشی در آن رشته می‌باشد اگر عملیات ورزشی برخلاف قوانین و مقررات آن رشته ورزشی باشد مرتکب نمی‌تواند از امتیازات این ماده بهره ببرد و چنانچه در اثر نقض ۱۲۵ مقررات حادثه‌ای رخ دهد جرم می‌باشد و ورزشکار متخلف برحسب شدت و ضعف مجازات خواهد شد.

- مقررات ورزشی ناظر به عملیات ورزشی در هر ورزش تحت عنوان آئین‌نامه، قوانین یا مقررات به مربیان و داوران آن رشته آموزش داده شده است و آنان به استناد همین مقررات اعمال خلاف و خطا را تشخیص می‌دهند، در مواردی که قواعد مدونی وجود نداشته باشد قاضی با مراجعه به عرف و عادت مسلم جامعه و استعمال نظر کارشناسان ذیصلاح آن ورزش رأی صادر می‌کند.

- گاهی ممکن است در قوانین بعضی از رشته‌های ورزشی خطایی پیش‌بینی نشده باشد در این صورت عرف و عادت آن رشته، وضعیت را مشخص می‌نمایند.

- حوادث ناشی از عملیات ورزش در صورتی که در راستای اجرای مقررات باشد هر نتیجه‌ای که منجر شود جرم به حساب نمی‌آید و هرگاه حادثه بر اثر خطای ورزشکار باشد مسئولیت قانونی برعهده او خواهد بود.

- حادثه همیشه ناشی از یک عمل ورزشی نیست بلکه گاهی وسایل مورد استفاده ورزشکار غیرمجاز بوده و حادثه نتیجه بکارگیری چنین وسایلی است. پس از بررسی و تحلیل کلی این ماده می‌توان اینگونه بیان

¹ Immunité

نمود که باتوجه به مفاد بند سوم از بند ث ماده (۱۵۸) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، و رویه قضایی حاکم، خطاهای ورزشی موجب مسئولیت حقوقی به سه گروه تقسیم می‌شود که در ادامه به تفسیر هر گروه خواهیم پرداخت.

در گروه اول اجمالاً آن دسته از خطاهایی را شناسایی و تبیین می‌کنیم که توأم با سوءنیت بوده و برای مرتکب ایجاد مسئولیت کیفری می‌کنند. گروه دوم از خطاها را به خطاهایی اختصاص می‌دهیم که ارتکاب آنها مسئولیت انضباطی به دنبال خواهد داشت. در گروه سوم آن دسته از خطاهایی را شناسایی و تبیین می‌کنیم که هم مسئولیت انضباطی و هم مسئولیت مدنی به شرحی که خواهیم گفت به دنبال خواهند داشت.

۴-۲- عوامل نقض مقررات ورزشی

درست است که در صورت بروز حادثه در محیط‌های مرتبط با فعالیت‌های ورزشی همواره اشخاصی مسئول جبران خسارت می‌باشند، اما تشخیص اینکه شخص مسئول چه کسی است از اهمیت برخوردار است، بطور کلی عمده‌ترین اشخاصی که احتمال دارد مسئول جبران خسارت باشند در سه دسته طبقه‌بندی می‌شوند که عبارتند از: ورزشکاران، داوران، مربیان و مدیران.

۱۲۶

۱) نقض مقررات ورزشی توسط ورزشکاران

مقصود از ورزشکار، کسی است که در حال اجرای عملیات در یکی از رشته‌های ورزشی مجاز در چهارچوب مقررات است؛ واژه ورزشکار در اینجا به کسی اطلاق می‌شود که شخصاً به ورزش می‌پردازد (شکری، ۱۳۸۷: ۶۸). صدمه و جراحت‌هایی که در بازی‌های ورزشی رخ می‌دهد به دو صورت انجام می‌شود: گاهی صدمه و جراحت، ناشی از بی‌احتیاطی و یا عدم مهارت خود ورزشکار می‌باشد که این حالت اکثراً در مورد ورزش‌های انفرادی رخ می‌دهد و گاهی صدمه به غیرورزشکاران صورت می‌گیرد که ممکن است با رعایت مقررات و یا بدون رعایت آن باشد (همان، ۶۷). در پاسخ به این سوال که در صورت آسیب دیدگی تماشاگران، آیا ورزشکاران مسئولیتی دارند باید گفت: بازیکنان اگر در محل ویژه ورزش به بازی بپردازند و قوانین بازی را رعایت نکنند هیچ مسئولیتی در برابر تماشاگران در معرض خطر ندارند؛ زیرا از آنان جز رفتار متعارف ورزشی نمی‌توان انتظار داشت (آقایی‌نیا، ۱۳۷۲: ۳۸). و این عدم مسئولیت، در صورتی است که هیچ سهل‌انگاری یا بی‌مبالاتی از سوی ورزشکار صورت نگرفته باشد (شکری، پیشین: ۶۸). بطور معمول، نمی‌توان هیچ رابطه‌ای میان بازیکنان و تماشاگران یافت تا بتوان بازیکنان را مسئول خسارات وارده به تماشاگران دانست. در صورتی که به هر دلیلی محل استقرار تماشاگر مناسب نباشد و در اثر اصابت توپ بازی یا پرتاب شدن بازیکنان یا تصادم اتومبیل‌ها آسیب ببینند برگزار کننده مسابقه مسئول است. خطای خود تماشاگر نیز گاهی

خطر ایجاد می‌کند و صدمه ایجاد شده منسوب به تقصیر خود اوست، مثل اینکه تماشاگری از روی هیجان به داخل زمین فوتبال می‌رود و در اثر برخورد شیئی به او صدمه می‌بیند که در این مثال، خود تماشاگر مقصر است (ساریخانی، ۱۳۸۲: ۱۹).

در مواردی که ورزشکار، به ورزشکار دیگری صدمه میزند، باید تفکیک قائل شد و گفت اگر احراز شود که فعل ورزشکار در آسیب رساندن به ورزشکار دیگر از روی عمد صورت گرفته باید وی را بر طبق ماده (۱) قانون مسئولیت مدنی مسئول دانست (حسینی و اسحاقی، ۱۳۹۳: ۵۹).

ماده (۱) قانون فوق بدین صورت مطرح شده است که: ه کس بدون مجوز قانونی عمداً یا در نتیجه بی-احتیاطی به جان یا سلامتی یا مال یا آزادی یا حیثیت یا شهرت تجارتي یا به هر حق دیگر که به موجب قانون برای افراد ایجاد گردیده لطمه‌ای وارد نماید که موجب ضرر مادی یا معنوی دیگری شود مسئول جبران خسارت ناشی از عمل خود می‌باشد. از آنجا که این ماده، مطلق است بنابراین می‌توان آن را به فعل ورزشکاران هم تسری داد و گفت اگر ورزشکاری به ورزشکار دیگر صدمه وارد کند، مسئول آن صدمات شناخته خواهد شد.

۲) نقض مقررات ورزشی توسط داوران

برای تحقق هر تقصیر و در نتیجه مسئول دانستن عامل آن، چهار عامل باید فراهم شود: وظیفه، نقض وظیفه، سببیت و خسارت. هر چند بطور معمول، مسئولیت داوران ناشی از مباشرت آنها نیست، ولی بسیاری از آنها خود را با عنوان خواننده شکایات از صدمات ناشی از تقصیر، مواجه می‌بینند. در زمینه عملکرد نامطلوب داور، می‌توان به مصادیق قضاوت‌های بد، اجازه انجام مسابقه در زمین بازی با شرایط نامساعد، اجازه ادامه بازی علی‌رغم شرایط جوی خطرناک و بالاخره عدم بازدید از کیفیت تجهیزات مورد استفاده بازیکنان اشاره کرد. البته بعضی، داور را میری از مسئولیت دانسته‌اند. این مصونیت، داوران را از مسئولیت ناشی از عملکرد آنها در موضوع مراقبت متعارف نیز بطور جزئی مبرا می‌کند (ترزین، ۱۹۸۷: ۳۳۲). با وجود همه اینها، اگر دعوای و قوانین مبهم باشد، موفقیت‌آمیزترین روش در اقامه دعوا علیه داوران، ادعای انحراف از انجام وظیفه نظارت بدون تقصیر است، وظیفه هر داور نظارت شایسته بر مسابقات ورزشی است. در واقع، دولت به اجرای مقررات ایمنی ملزم است و در صورت نادیده گرفتن این تکلیف و یا عدم اجرای آن بنحو مطلوب، داور به دلیل مقصر بودن مسئولیت خواهد داشت (جامپیون، ۱۳۷۶: ۹۹).

در مجموع، در خصوص مسئولیت داوران باید توجه داشت که هر چند داوران معمولاً بعنوان خواننده صدمات ناشی از دعوای ورزشی هستند، اما حکم تقصیر آنها به ندرت صادر می‌شود و تاکنون هیچ دادگاهی داوران را در مورد اشتباه همراه با حسن نیت در قضاوت و یا اجرای نادرست مقررات بازی‌ها مسئول شناخته است

(همان، ۱۰۵). البته باید گفت که در کشور ما در مواردی کمیته انضباطی، داوران را مقصر شناخته و محکوم کرده است.

۳) نقض مقررات ورزشی توسط مربیان و مدیران

فعالیت‌های ورزشی برای همه ورزشکاران اعم از مبتدی، حرفه‌ای، ماهر و آماتور، بالقوه متضمن خطرات بسیاری است. یکی از مهم‌ترین عواملی که می‌تواند مانع از قوه به فعل در آمدن بسیاری از این خطرات شود حضور و نظارت معلم ورزشی یا مربی در صحنه فعالیت‌های ورزشی است. به عبارت دیگر، آنچه موجبات مسئولیت قانونی مربیان را فراهم می‌آورد نتایج ناهنجار فعالیت‌های ورزشی نیست، بلکه عمد یا قصور آنها در انجام وظایف مربوطه است (آقایی‌نیا، ۱۳۸۱: ۶۱).

البته مدیران دو گروه هستند: یک عده مدیران فنی مثل مربیان، سرمربیان و معلمین ورزش که اینها مستقیماً بر فعالیت‌های ورزشکار نظارت دارند. این افراد، موظفند قبل از شروع ورزش از سلامتی کامل ورزشکار اطلاع حاصل کنند و تناسب بین میزان فعالیت و توانایی ورزشکار را تنظیم کنند، در فعالیت‌های ورزشی حضور مستمر داشته باشند، کمک‌های اولیه را بدانند. دسته دوم مدیران، آنهایی هستند که با ورزشکار مواجه نیستند، بلکه مدیریت سخت‌افزاری ورزش را برعهده دارند، مثل مدیر ورزشگاه، او مربی نیست، ولی ملزم است به ایمنی تمامی اماکن ورزشگاه و تجهیزات آن توجه کند. بطورکلی، باید گفت:

۱۲۸

مربیان و سرپرستان ورزش، برای مراقبت از ورزشکاران خود مکلف می‌باشند و در صورت استنفاف آنان از انجام این وظیفه، چنانچه موجب حادثه شوند پاسخگو خواهند بود، همچنین مربی تکواندو که بر انجام تمرینات دو نفر ورزشکار نظارت دارد اگر از اجرای فنون خطا از سوی یکی از ورزشکاران جلوگیری ننموده و اعلام فنی ننماید در صورت ورود خسارت ضامن است (شکری، پیشین: ۶۸). مربیان ورزشی و مدیران ورزشی چه در دوره‌های ملی و یا پایین‌ترین باشگاه یا واحد ورزشی حضورشان در فعالیت‌های ورزشی و مراقبت از ورزشکاران امری اجتناب‌ناپذیر است، حضور باید توأم با نظارت و دقت دائمی باشد (چلبی، ۱۳۸۶: ۴۲). در فقه آمده است مربی شنا ضامن جنایت وارده بر شاگرد غیربالغ است و میان تفریط کردن و یا نکردن مربی تفاوتی وجود ندارد، برخلاف شخص بالغ و رشید؛ زیرا مربی شنا ضامن شخص بالغ نیست، اگرچه تفریط نموده باشد؛ زیرا اختیار بالغ به دست خودش است (امینی و آیتی، ۱۳۸۹: ۲۶۳). البته در مواردی که غرق نوآموز به فعل یا تفریط مربی منسوب است فرض این است که مربی توان پیشگیری از وقوع حادثه را دارد و اگر اتفاقی رخ دهد ناشی از تفریط اوست، در چنین موردی تعهد حفاظت به نتیجه متوجه است (کاتوزیان، ۱۳۸۷: ۴۱۸).

وظیفه مراقبت که برعهده مربی قرار دارد باید با سازماندهی همراه باشد. بدین معنی که با مدیریت خاصی بتواند ورزشکاران را از لحاظ سنی، نوع مهارت و فعالیت آنان بگونه‌ای که از وقوع حادثه جلوگیری نماید

تفکیک کند و با بی‌احتیاطی خود و ضعف تشخیص که داشته حرکت ورزشی نامتناسب با ورزشکار را به او محول نکند و موجب صدمه نگردد. چراکه مربی در اثر قراردادی که با ورزشکار منعقد می‌کند به حفاظت از او مکلف شده و در صورت عدم رعایت تعهد، در واقع مرتکب نقض عهد شده است. به بیان دیگر، از نظر حقوقی مربیان در مورد حوادثی که از سوی ورزشکاران ناشی می‌شود، مسئول شناخته می‌شوند.

تقصیری که می‌توان به مربی نسبت داد نقص مراقبتی است که دادگاه این نقص را باتوجه به مجاز بودن نوع فعالیت مربی و امکانی که وی در ممانعت از وقوع خسارت داشته است در مرحله نهایی می‌سنجد (حسنی‌نژاد، ۱۳۷۰: ۴۱). مسئولیت عرفی هم برای مربی می‌توان تصور کرد، مثال بارز آن هم بند ۲ ماده واحده قانون مجازات خودداری از کمک به مصدومین و رفع مخاطرات جانی می‌باشد که اشخاصی را به موجب عرف یا قرارداد موظف به کمک به آسیب دیدگان کرده است، این اشخاص شامل کلیه مربیان یا سرپرستی می‌شود که در سازمان‌های غیردولتی و یا به صورت غیررسمی بکار مشغول هستند. در واقع، هرچند در متن قرارداد این وظیفه برعهده آنهاست. بنابراین، می‌توان گفت که حقوق، خارج از توان و مقدرات مربیان برای آنها مسئولیت قائل نمی‌شود و تنها رعایت قانون و انجام اقدامات متعارف در جهت حفظ و اطمینان از سلامت ورزشکاران را از آنها می‌خواهد.

برخی بر این باورند که مربیان به هیچ وجه، بیمه‌گر یا ضامن ایمنی شاگردان خود نیستند. بعضی از صدمات به ویژه در ورزش‌هایی که متضمن درگیری است اجتناب‌ناپذیر می‌باشد و به همین دلیل جبران خسارت آنها با اقامه دعوا میسر نیست (جامپون، پیشین: ۸).

۴) نقض مقررات ورزشی توسط ایرادات وارد بر ابزار و لوازم ورزشی

از مهم‌ترین وجوه مسئولیت قائل شدن برای مدیران ورزشی، تکالیف و وظایف آنها در مورد ایمنی اسباب و لوازم ورزشی است. مثلاً اگر بازیکنی بر روی تردمیل در حال حرکت باشد و بر اثر نقص این وسیله، آسیبی به ورزشکار وارد شود مسئولیت نهایی برعهده چه کسی است؟ یا اینکه بازیکن هنگام پرش از میله ورزش ژیمناستیک به علت سست بودن میله آسیب ببیند که مصادیق و نمونه‌های اینگونه آسیب‌ها بسیار رایج است، در این مواقع چه کسی را باید مسئول دانست؟ بطورکلی باید گفت: مربیان وظیفه نظارت و مراقبت ورزشکاران را برعهده دارند و طبق ماده (۷) قانون مسئولیت مدنی، اگر اشخاصی وظیفه نظارت و مراقبت از دیگری را برعهده داشته باشد هرگونه کوتاهی و سهل‌انگاری و تسامح آنها را در مظان تقصیر قرار می‌دهد و مسئول عواقب آن خواهد شناخت. از مهم‌ترین وظایف مربیان این است که قبل از شروع به تمرین؛ اسباب و لوازم ورزشی را با دقت و متناسب با کارکرد هر وسیله بازدید نمایند و از ایمنی آنها اطمینان حاصل

نمایند و اگر خلاف این امر که وسیله سالم و مناسب برای مسابقه است برای وی محرز گردد، باید از استفاده از آن وسیله امتناع نماید. در غیر این صورت، طبق ماده (۱) قانون مسئولیت مدنی مسئول خواهد بود. مربیان باید طرق استفاده از لوازم ورزشی را به ورزشکاران خود بیاموزند و اگر در اثر سهل‌انگاری مربی در اجرای این وظیفه، به شخصی آسیبی وارد شود بدون شک مربی مسئول خواهد بود. در مورد آموزش نادرست و غلط نیز که به علت یک حرکت ورزشی یا استفاده از یک ابزار ورزشی موجب بروز حادثه گردیده و ورزشکار در انجام حرکات جز اجرای آموزش‌های مربی و دستورات او اقدام دیگری که مؤید بی‌احتیاطی یا مبین بی‌مبالاتی باشد نکرده و چون سبب این عمل به علت عدم صلاحیت کافی مربی می‌باشد؛ آموزش دهنده مسئول جبران خسارت است (چلبی، ۱۳۸۶: ۴۰).

ناگفته نمایند که ابزار و لوازمی که مربی مکلف به بازدید و اطمینان از صحت آنها گردیده، ابزاری است که مورد استفاده عمومی ورزشکاران است، مثل توپ، نه ابزار و لوازم مخصوص هر بازیکن مثل راکت و کفش و ... بطور کلی، باید در مسئولیت قائل شدن مربیان و داوران تفکیک قائل شد. بدین حالت که اگر تعمد و سوء نیت آنها در استفاده از وسیله دارای نقص احراز گردید بطور قطع باید آنها را مسئول دانست، در غیر این صورت، ممکن است حسب مورد، مسئولیت متوجه دیگران از جمله شرکت سازنده وسیله گردد (حسینی و اسحاقی، ۱۳۹۴: ۶۱).

۱۳۰

در فرهنگ لغت، مسئولیت به معنای «خواسته شده» و «پرسیده شده» آمده است و اغلب به مفهوم تکلیف و وظیفه و آنچه انسان عهده‌دار انجام آن باشد تعریف شده است «مسئولیت» و در جای دیگر مسئولیت به معنی موظف بودن به انجام امری است «مسئولیت». از نظر حقوقی، مسئولیت، التزام شخص به پاسخگویی اعمال و رفتار زیان‌بارش در قبال مردم تعریف شده است (ولیدی، ۱۳۷۴: ۲۳).

مسئول کسی است که تعهدی در قبال دیگری به عهده دارد که اگر از ادای آن سرباز زند از او باز خواست می‌شود. بنابراین، مسئولیت همواره با التزام همراه است (اردبیلی، ۱۳۹۲: ۱۴۶). به هر حال، فعالیت‌های ورزشی همواره با آسیب‌ها و خطراتی همراه بوده است و به خاطر همین مسئله عملیات متنوع در فعالیت‌های ورزشی تأثیر فراوانی در مسئولیت ورزشکاران دارد که این مسئولیت به دو شاخه مدنی و جزایی تقسیم می‌شود که از حیث موضوع، مفهوم و ضمانت اجرا با یکدیگر متفاوت‌اند (بادینی، ۱۳۸۴: ۳۳). در حقوق کامن‌لا، این معنا معادل خطاهاست، بیشتر حقوقدانان ما نیز این مفهوم خاص مسئولیت مدنی را مدنظر قرار گرفته‌اند (امیری قائم مقامی، ۱۳۷۸: ۱۵۷). در مورد مسئولیت مدنی در فعالیت‌های ورزشی، باید گفت بعد از تصویب قانون مسئولیت مدنی در سال ۱۳۳۹ و با پدید آمدن نص صریح قانونی در باب مسئولیت مدنی امیدی تازه ایجاد شد که قضات محاکم دادگستری بتوانند در حوادث مختلف ورزشی با استناد به قوانین و مقررات مسئولیت مدنی تاحدودی اتخاذ نمایند. از سال‌های قبل از ۱۳۵۰ به بعد که ورزش به صورت یک

موضوع مورد توجه قرار گرفت. با مراجعات مصدومین ورزشی به دادگاه‌ها کاملاً ایجاب می‌کرد که بین حوادث ورزشی و صدمات ناشی از این حوادث و سایر حوادث غیرورزشی باید تفاوت قائل شد و نمی‌توان ورزشکاران رقیب را در حوادث ورزشی مسئول اتفاقاتی دانست که ندانسته حادث شده، پس باید قوانین خاصی در فعالیتهای ورزشی را اعمال و اجرا نمود (چلبی، پیشین: ۱۶).

نتیجه‌گیری

بنابراین می‌توان اینگونه نتیجه گرفت که باتوجه به حرفه‌ای شدن ورزش، مدیران، مربیان و مسئولین اماکن ورزشی دارای وظایف سنگین‌تری نسبت به گذشته هستند زیرا باید قوانین و مقررات خاص و شیوه‌های جدید را در ورزش‌های مختلف رهبری نمایند. اگر این افراد به وظایفی که برای آنان مقرر شده است به‌درستی عمل نمایند و مرتکب تقصیر یا بی‌احتیاطی شوند باید از عهده عواقب آن برآیند و در صورت بروز حادثه یا خسارت پس از احراز مسئولیت آن را جبران نمایند. در جمهوری اسلامی ایران در اصل سوم قانون اساسی به صراحت از تربیت بدنی بعنوان یکی از مهم‌ترین وسایل در راستای نیل به اهداف نظام نامبرده و دولت را موظف نموده که با بکارگیری تمامی امکانات از این وسیله نیز استفاده نمایند. قانون مجازات اسلامی با الهام از قانون اساسی، حوادث ناشی از عملیات ورزشی را مشروط به رعایت مقررات و انطباق با موازین شرعی به موجب ماده ۱۵۸ از علل موجهه به شمار آورده است. منظور از مقررات در این ماده مجموعه شرایطی است که توسط فدراسیون‌ها، هیأت‌ها، انجمن‌ها و امثال آنها به‌صورت مدرن در رابطه با عملیات ورزشی تنظیم گردیده و یا مقرراتی است غیرمدون که حاکم بر ورزش‌های بومی است بدون اینکه مورد تأیید سازمان‌های دولتی قرار گرفته باشد ولی عرفاً مورد قبول مردم می‌باشد. در واقع اگر مجموع حرکاتی بعنوان ورزش مورد قبول باشد لزوماً مقرراتی نیز بر آن حاکم است و باتوجه به نص صریح ماده مذکور شرط اصلی برای موجه شناخته شدن حادثه ناشی از آن ورزش رعایت مقررات مربوطه خواهد بود مشروط بر اینکه با اهداف عالی ورزش منطبق باشد.

مقررات در این بحث هرچند محدود به موضوع کلی عملیات ورزشی است ولی ناظر بر مصادیق مختلفی است که عبارتند از مقررات مربوط به خطاهای ورزشی، زمان، لوازم شخصی، تجهیزات، اماکن و وسایل عمومی و غیر آنها. که از این موارد، بارزترین مصداق مقررات، مقررات ناظر بر خطاهای ناشی از عملیات ورزشی است. همچنین می‌توان گفت که به‌رغم اینکه بند ۳ ماده (۱۵۸) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ مسئولیت کیفری را در مورد حوادث ناشی از عملیات ورزشی منتفی دانسته است، لیکن وضعیت مسئولیت مدنی ناشی از آن چندان روشن نیست. این در حالیست که اینگونه حوادث به علت گستردگی و

استقبال روزافزون از ورزش فراوان است. از این رو لازم است قانونگذاری مناسب در اینباره صورت پذیرد. باتوجه به نظام حقوقی و فرایند تقنین ما که برپایه موازین و احکام فقه اسلامی است، بایسته این است که مطالعه‌ای جامع در مبنای عدم مسئولیت مدنی ورزشکاران صورت پذیرد تا بر این پایه بستر و مبنای شایسته جهت شکل‌گیری مقررات فراهم گردد. در این نوشتار ضمن ترسیم دقیق قلمرو بحث از نظر شرایط عملیات ورزشی و مشروعیت ورزش و مقررات مربوط به آن، با معرفی مبنای حقوقی مطرح شده برای عدم مسئولیت مدنی ورزشکاران به مطالعه و بررسی آنها پرداختیم و دانسته شد.

براساس موارد مطرح شده، نتایج ذیل قابل بیان است: در ورزش‌هایی که احتمال ورود صدمه و آسیب وجود دارد، ورزشکار صدمه زننده مسئول جبران خسارت خواهد بود. اگر ورزشکاری با علم و اطلاع کامل از قوانین ورزشی به انجام آن بپردازد، در صورت آسیب دیدن وی، کسی مسئول جبران خسارت وی نخواهد؛ چراکه علم و اطلاع وی از قوانین آن ورزش در حکم رضایت وی بر انجام بازی بوده است. قانون مجازات اسلامی، فعالیت‌های ورزشی را تحت عنوان عوامل مواجهه قرار داده است. یعنی در برخی مواقع وصف مجرمانه را از فرد ورزشکار سلب نموده است. بازیکنان مسئول خسارات وارده بر تماشاگران نیستند؛ چراکه نمی‌توان هیچ رابطه‌ای میان بازیکنان و تماشاگران یافت تا بتوان بازیکنان را مسئول دانست.

ورزشکار در صورتی مسئول حوادث ناشی از فعالیت‌های ورزشی نخواهد بود که در انجام این صدمات، عامد و قاصد نبوده باشد. بعنوان آخرین نکته ضروری باید گفت حوادث ناشی از عملیات ورزشی را نمی‌توان جرم محسوب کرد زیرا:

- هدف اساسی و اصلی عملیات ورزشی، پرداخت به امر ورزش به منظور تقویت جسم و روح در افراد کشور است نه اعمال مجرمانه و غیرقانونی.

- رضای قلبی و قصد طرفین برای فعالیت ورزشی که در واقع با رضایت و موافقت هر دو ورزشکار عملیات ورزشی صورت گرفته و حالا صدماتی یا جراحاتی به یک طرف یا طرفین وارد شده است.

- مقررات ورزشی و رعایت آن مقررات از جمله موانع سوء استفاده از قانون مذکور است، زیرا در مقررات و موازین ممنوعیت عملیات خطرناک و اعمال خلاف روحیات ورزش و جوانمردی و ذکر عناوین کلی دست داوران و مربیان را در تشخیص باز می‌گذارند تا بتوانند تصمیم منصفانه و عادلانه اتخاذ کنند.

- زیرا اگر مطابق بند ث ماده (۱۵۸) مقنن کلیه حوادث ناشی از عملیات ورزشی را جرم می‌شناخت چه برابر مقررات و ضوابط و چه برخلاف آن قطعاً می‌توانست باعث عدم پیشرفت و توسعه ورزش باشد بنابراین جرم ندانستن عملیات ناشی از حوادث ورزشی وفق ماده قانونی مذکور یک نیاز و ضرورت اجتماعی و ورزشی برای پیشبرد اهداف ورزش و ایجاد امنیت خاطر برای ورزشکاران، مربیان و داوران می‌باشد که به ورزش مورد علاقه خود با اطمینان خاطر و آئین جوانمردانه بپردازند.

- حال اگر فرض کنیم که ورزشکاری می‌تواند با اجرای صحیح یک حرکت ورزشی منطبق با رعایت اصول و موازین خاص آن ورزش صدمه مهمی به حریف خود بزند، مصدوم نیز علیه حریف خود مبادرت به شکایت کند آیا دادگاه می‌تواند چنین ورزشکاری را که اعمالش براساس موازین و مقررات ورزشی بوده و مورد تأیید خبرگان و کارشناسان و صاحب‌نظران آن ورزش خاص نیز بوده محکوم به مجازات‌های مختلف مانند قصاص، دیه یا تعزیر کند؟ مسلماً پاسخ به این پرسش منفی است مگر آنکه قاضی بتواند سوء نیت ورزشکار مقابل را اثبات کند.

ولی از مهم‌ترین انگیزه‌های مقنن در اعطای چنین امتیازی به ورزش یعنی جرم ندانستن حوادث ناشی از عملیات ورزشی را باید در نقش و عملکرد ورزش در جامعه دانست که عبارتند از:

- کاهش هیجانات: ورزش راهی است برای اظهار و کاهش هیجانات و رهایی از تنش‌ها، ورزش بعنوان دریچه اطمینانی است که تمایلات مهاجمانه را تلطیف می‌کند.

- اثبات هویت: ورزش امکان شناخته شدن و اظهار ارزش‌های وجودی را فراهم می‌آورد.

- کنترل اجتماعی: ورزش وسایلی را برای کنترل مردم در جامعه‌ای که انحرافات رواج دارند به وجود می‌آورد.

- اجتماعی شدن: ورزش وسیله‌ای است برای اجتماعی شدن.

- عامل تغییر: ورزش موجب تغییر جامعه، ایجاد الگوهای رفتاری جدید و عاملی است که جریان تاریخ را

تغییر می‌دهد مثلاً ورزش برخورد و رقابت گونه‌های مختلف مردم و برتری براساس قابلیت را مجاز می‌سازد. ۱۳۳

- بیداری و آگاهی جمعی: ورزش موجب روح جمعی است که مردم را به شیوه متحد به دنبال اهداف مشترک متشکل می‌سازد.

- موفقیت: ورزش موجب احساس موفقیت در تماشاگران و ورزشکاران است. هنگامی که توسط بازیکنی یا

تیمی موفقیت به دست می‌آید پیروزی در ورزش مانند پیروزی در زندگی است.

فهرست منابع

۱- آقای‌نیا، حسین (۱۳۷۸)، «مسئولیت کیفری ناشی از عملیات ورزشی»، مجله دانشکده حقوق ش ۴۵.

۲- آقای‌نیا، حسین (۱۳۸۱)، **مسئولیت در حوادث ورزشی**، ج ۵، تهران: بنیاد حقوقی میزان.

۳- آقای‌نیا، حسین (۱۳۸۵)، «حقوق ورزش گفتگو با دکتر حسین آقای‌نیا»، **ماهنامه دادرسی**، س ۱۰، ش ۵۷.

۴- احمدی‌پور، زهرا و دیگران (۱۳۹۲)، «مفهوم‌سازی ژئوپلیتیک»، **نشریه ژئوپلیتیک**، س ۹، ش ۲.

۵- اردبیلی، محمدعلی (۱۳۸۸)، **حقوق جزای عمومی**، ج ۱، تهران: بنیاد حقوقی میزان.

۶- اردبیلی، محمدعلی (۱۳۹۲)، **حقوق جزای عمومی**، ج ۲، تهران: بنیاد حقوقی میزان.

- ۷- امیری قائم مقامی، عبدالمجید (۱۳۷۸)، کلیات تعهدات - وقایع حقوقی، چ ۱، تهران: بنیاد حقوقی میزان.
- ۸- امینی، علیرضا و آیتی، سید محمدرضا (۱۳۸۹)، تحریر الروضه فی شرح اللمعه، تهران: انتشارات سمت.
- ۹- بهشتی، احمد (۱۳۶۲)، مبانی تربیت بدنی در اسلام، ج ۲، تهران: انتشارات تهران.
- ۱۰- جامپیون، جنیوز و والتر، تی (۱۳۷۶)، مبانی حقوق ورزش‌ها، مسئولیت مدنی در ورزش، تهران: نشر دادگستر با همکاری کمیته ملی المپیک.
- ۱۱- جعفری لنگرودی، محمد جعفر (۱۳۸۴)، مقدمه علم حقوق، چ ۱۰، تهران: انتشارات گنج دانش.
- ۱۲- حسینی، سید محمد و اسحاقی، الهام (۱۳۹۴)، «مسئولیت مدنی و کیفری ناشی از فعالیت‌های ورزشی»، دو فصلنامه دانش حقوق مدنی، س ۴، ش ۱.
- ۱۳- حسینی‌نژاد، حسینقلی (۱۳۷۷)، مسئولیت مدنی، چ ۲، تهران: مجمع علمی و فرهنگی مجد.
- ۱۴- شگری، نادر (۱۳۸۷)، حقوق ورزشی، بررسی نظم حاکم بر حقوق ورزشی ایران، چ ۱، تهران: انتشارات نقش گستران بهار. صانعی، ۱۵- پرویز، علی (۱۳۷۱)، حقوق جزای عمومی، چ ۱، تهران: انتشارات گنج دانش.
- ۱۶- علی‌آبادی، عبدالحسین (۱۳۳۷)، حقوق جنایی و قوانین جزای تطبیقی، چ ۱، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- ۱۷- فراهانی، ابوالفضل و دیگران (۱۳۹۱)، حقوق ورزشی، تهران: انتشارات حتمی.
- ۱۸- فنبری نیکی، عباس (۱۳۶۷)، تربیت بدنی از دیدگاه اندیشمندان اسلامی، چ ۱، تهران: کمیته انتشارات ستاد تدوین نظام نوین تربیت بدنی. ۱۳۴
- ۱۹- کاتوزیان، ناصر (۱۳۸۲)، الزام‌های خارج از قرارداد، ضمان قهری، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- ۲۰- کی‌نیا، مهدی (۱۳۵۷)، مبانی جرم‌شناسی، چ ۱، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- ۲۱- گرجی، ابوالقاسم (۱۳۵۵)، «کنفرانس اجرای حقوق کیفر اسلامی و اثر آن در مبارزه با جرائم»، نشریه موسسه حقوق تطبیقی، ش ۲.
- ۲۲- گودرزی، محمود (۱۳۹۰)، «سیر تطور ورزش باستانی و زورخانه‌ای در ایران»، نشریه حرکت، ش ۲۲.
- ۲۳- ملکوتیان، مصطفی (۱۳۸۸)، «ورزش و سیاست»، فصلنامه سیاست، ش ۲.
- ۲۴- ولیدی، محمد صالح (۱۳۸۸)، حقوق جزای عمومی، چ ۳، تهران: انتشارات نشر داد.
- ۲۵- نادریان، مسعود و رهبری، سمیه (۱۳۹۳)، «امکان‌سنجی تأسیس رشته کارشناسی‌ارشد حقوق ورزشی در دانشگاه‌های ایران»، فصلنامه مطالعات میان رشته‌ای در علوم انسانی، دوره ۶، ش ۴.
- ۲۶- نوربها، رضا (۱۳۸۸)، زمینه حقوق جزای عمومی، چ ۲، تهران: انتشارات دادآفرین.
- ۲۷- نیکوهمت، احمد (۱۳۲۵)، «حقوق از نظر اسلام (تعریف حقوق)»، مجله آئین اسلام، ش ۱۰.